

โครงการคลินิกกฎหมายโดยอาสาสมัครชุมชน

อโซลัมแอคเซสประเทศไทยได้ก่อตั้งโครงการคลินิกกฎหมายโดยอาสาสมัครชุมชน เมื่อปี 2016 เนื่องจากต้องการเสริมสร้างศักยภาพของผู้ลี้ภัยที่มีศักยภาพในการพัฒนา เพื่อให้เขาเหล่านั้นกลับมาทำงานให้แก่ชุมชนได้ และยังทำให้การทำงานของอโซลัมแอคเซสประเทศไทยให้ใกล้ชิดกับชุมชนมากขึ้น นอกจากนี้อาสาสมัครชุมชนยังเป็นตัวเชื่อมที่ดีในการส่งต่อข้อมูลหรือปัญหาจากชุมชน ให้กับนักกฎหมายได้ทันที่วงที่ในกรณีเคสฉุกเฉิน โดยประโยชน์จากโครงการนี้ อย่างแรกคือ ผู้ลี้ภัยในชุมชนเข้าถึงบริการของอโซลัมแอคเซสประเทศไทยได้มากขึ้น เมื่อชุมชนมีปัญหาที่เกี่ยวกับกฎหมาย หรือต้องการเข้าถึงบริการของเรา ผู้ลี้ภัยสามารถติดต่อไปที่อาสาสมัครชุมชน หรือติดต่อเราโดยตรงตามที่เขาสะดวก จากนั้นอาสาสมัครชุมชนจะส่งต่อเคสไปที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมาย และการปกป้องสิทธิ ซึ่งจะคล้ายกับรูปแบบการให้บริการเคลื่อนที่ หรือหากผู้ลี้ภัยบางคนมีคำถามทั่วไป อาสาสมัครชุมชนอาจจะให้ข้อมูลพื้นฐานแก่เขาได้ แต่ทั้งนี้การให้คำปรึกษาทางกฎหมาย ยังคงเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมายอยู่นั่นเอง อาสาสมัครชุมชนจะเป็นคนส่งเรื่องมาให้ตามระบบส่งต่อที่อโซลัมแอคเซสบริการ

ปัจจุบันโครงการนี้ดำเนินการโดยคุณมนัชญา ญาณกิตติกุล เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมายและการปกป้องสิทธิ และมีอาสาสมัครชุมชนจำนวน 17 คน จากกลุ่มคนที่มีความหลากหลาย ซึ่งรวมถึงคนรุ่นใหม่ วัยกลางคน และ LGBT

ในระยะเริ่มต้น เราคัดเลือกอาสาสมัครจากกลุ่มที่ทำงานร่วมกับเราอยู่แล้ว เนื่องจากกลุ่มของเราได้รับการฝึกด้านภาษาและมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย ต่อมาเราคัดเลือกอาสาสมัครชุมชนจากกลุ่มลูกความที่เราให้บริการอยู่ หากเห็นว่าลูกความมีความรู้ภาษาอังกฤษหรือมีความรู้พื้นฐานและเห็นศักยภาพในการพัฒนา เราก็จะสอบถามว่าเค้าสนใจร่วมโครงการไหม โดยอธิบายโครงการให้ทราบ และย้ำเรื่องการทำงานอาสาสมัคร หากเขาสนใจเราจะส่งเข้าสู่กระบวนการสัมภาษณ์ต่อไป และอาจจะมี การสอบถามว่าเขา/เธอ อยากทำอะไรให้แก่ชุมชน โดยในแต่ละปีจะมีสมาชิกใหม่เข้ามาทำงานร่วมกัน ทั้งนี้การฝึกผู้ลี้ภัยให้ทำหน้าที่อาสาสมัครชุมชนได้นั้น เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมายและการปกป้องสิทธิจะจัดอบรมด้านกฎหมายในประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ของผู้ลี้ภัยในเมืองให้แก่อาสาสมัครชุมชน เพื่อให้เข้าใจอย่างละเอียดก่อนที่อาสาสมัครชุมชนจะออกแบบการนำเสนอของตนเองต่อคนในชุมชนต่อไป โดยการอบรมคนในชุมชนจะใช้ภาษาแม่ของชุมชนนั้น และเลือกเกมที่จะเล่นในระหว่างอบรมเพื่อผ่อนคลาย รวมถึงทำแบบทดสอบก่อนและหลังการเข้ารับการอบรมว่า ผู้ที่เข้ารับการอบรมเข้าใจเนื้อหาที่นำเสนอมากขึ้นเพียงใด การอบรมโดยที่เจ้าของภาษาให้การอบรมเอง ในรูปแบบการนำเสนอที่แปลกใหม่ ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น และจดจำหลักการสำคัญได้ โดยประเด็นหลักๆที่มีการจัดอบรมในปี พ.ศ. 2563 ได้แก่

1. กระบวนการยุติธรรมทางอาญา
2. สิทธิตามกฎหมายแรงงาน
3. ความรุนแรงเนื่องจากเพศภาวะ
4. การสนับสนุนเชิงส่วนตัวให้แก่ผู้ลี้ภัย
5. กฎหมายการคุ้มครองเด็ก

เนื่องจากประเด็นเหล่านี้เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตประจำวันของผู้ลี้ภัยในเขตเมืองเป็นอย่างมาก ซึ่งแต่ละปี ประเด็นที่เราจัดอบรมให้อาสาสมัครอาจจะเปลี่ยนแปลงไป ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ความต้องการในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่นในปี 2564 ปัญหาการหลอกลวงทางโซเชียลมีเดีย เป็นปัญหาที่หลายๆคนพบเจอ เราจึงอาจจะเพิ่ม ประเด็นเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและแชร์ลูกโซ่ เข้าไปในหัวข้อเป็นต้น

หากแต่การดำเนินการโครงการยังพบว่ามีข้อท้าทาย ได้แก่

1. การเข้าถึงชุมชน เนื่องจากอาสาสมัครส่วนใหญ่จะเป็นคนรุ่นใหม่ อายุยังน้อย แม้จะมีข้อดีตรงที่สามารถเข้าถึงง่าย แต่ก็มีข้อเสีย คือผู้ลี้ภัยในชุมชนอาจไม่ไวใจเพราะเรื่องวัยวุฒิ
2. อาสาสมัครชุมชนอยากจัดให้มีการอบรมกฎหมายให้แก่ผู้ต้องกักในห้องพักของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง แต่ก็มีข้อจำกัดด้านสถานะทางกฎหมายของอาสาสมัครชุมชนและการขออนุญาต

ไอซีเอ็มแอกเซสประเทศไทย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าโครงการอาสาสมัครชุมชน จะเป็นอีกหนึ่งโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งตัวผู้ลี้ภัยและชุมชนผู้ลี้ภัย และหวังว่าอาสาสมัครชุมชนจะเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในกระบวนการสร้างความตระหนักรู้และคุ้มครองสิทธิของผู้ลี้ภัยในประเทศไทย